

Geografisch onderzoek is creatiever geworden en meer gericht op de alledaagse werkelijkheid. Dit meisje volgt de workshop Operatie Periscoop en doet onderzoek naar de beste speelplek in de Gibraltarbuurt in Bos en Lommer, Amsterdam. Voor het groepje architecten, antropologen, sociaal geografen dat de workshop geeft, is haar blik onmisbaar. Zij ziet hier vanuit haar ooghoek de beste tikkertjesplek in haar wijk. Die zal ze aankruisen op de plattegrond. Want Bos en Lommer heeft veel leuke speelplekken, bewust aangelegd of onbedoeld.

De *cultural turn* in de academische geografie van de afgelopen tien jaar heeft de ogen geopend voor problemen in de alledaagse werkelijkheid. De nieuwe generatie onderzoekers, opgegroeid met mobiele telefoon, gps en social media, experimenteert probleemgericht en vakoverstijgend met bijvoorbeeld *crowd research* en analyse van data op internet.

Geografie 2.0

Als 'geography is what geographers do', is nadenken over de geografie van de toekomst dus nadenken over de geografen van de toekomst. De geografie van 2023, als het KNAG 150 jaar bestaat, is de geografie van de geografen van over 10 jaar. Daar zullen veel nieuwe gezichten zijn, met nieuwe ideeën en andere doelstellingen. Ik ben ervan overtuigd dat 'geography is what geographers do' als werkdefinitie dan nog steeds zal gelden, maar wel met een belangrijke aanpassing. Het begrip 'geographers' zal een veel ruimere invulling gaan krijgen, omdat het steeds minder relevant is wat iemands disciplinaire achtergrond is. Bovendien: hoe kunnen we die achtergrond tegenwoordig nog bepalen? Ik roep al sinds mijn terugkeer in de geografie (na een promotie-uitstapje in de economische geschiedenis) dat ik niet weet wat een geograaf is, dus ook niet wat een geograaf geacht wordt te doen. Was ik met een doctoraal in de geografie en een promotie in de economie nog een geograaf of was ik econoom geworden? Dat maakt dus niet uit. De geografen van de toekomst zullen, nog meer dan vroeger, mensen zijn die zich buigen over vraagstukken die ruimtelijk van aard zijn, onafhankelijk van wat ze gestudeerd hebben en waar ze werkzaam zijn. En dat is de geografie van de toekomst: nadenken over ruimtelijke issues, en niet over het vakgebied zelf.

Op school

Het mooie van het nadenken over de geografen van de toekomst is dat die al rondlopen. De aanstormende talenten van de geografische wetenschap zitten nu op de middelbare school. Wie de geografie van de toekomst wil zien, moet dus kijken wat er gebeurt in het middelbaar

onderwijs. Daar is een nieuwe lichtung aardrijkskundedocenten in een fantastische samenwerking met hun ervaren collega's bezig de aardrijkskunde een nieuwe vorm en een nieuwe plek in het onderwijs te geven. Dat moet ook wel, want de veranderingen in de organisatie van het middelbaar onderwijs hebben de toekomst van de aardrijkskunde als schoolvak allesbehalve verzekerd. De docenten willen het ook graag, want ze geloven in een aardrijkskunde die actief is, die creatief is in vraagstelling en methoden van dataverzameling, die nieuwe technologie omarmt, interdisciplinair is en mens en omgeving (sociale en fysische geografie) weer verenigt waar dat logisch en nuttig is.

Leerlingen maken prachtige profielwerkstukken, waarin geografische vraagstukken prominent aanwezig zijn. De beste vertonen de kenmerken van het nieuwe geografische onderzoek. Ik noem dat – weinig origineel – maar even 'geografie 2.0', omdat het net als web 2.0 en mapping 2.0 een nieuwe manier van denken en werken behelst. Twee kenmerken springen er voor mij uit: het startpunt van onderzoek in de geografie 2.0 is een probleem uit de alledaagse werkelijkheid, en iedereen kan participeren in het oplossen van dat probleem.

Allledaagse werkelijkheid

De fascinerendste omslag in de academische geografie in de afgelopen tien jaar is wat mij betreft de toenemende focus op de alledaagse werkelijkheid. De *cultural turn* heeft de ogen geopend voor allerlei mens-omgevingsrelaties die we als academici nogal eens over het hoofd zagen omdat we te druk waren met het oplossen van de 'grote' problemen in de wereld (armoede,

klimaatverandering). Ook grote problemen hebben hun wortels in de alledaagse werkelijkheid. En nog belangrijker, ze hebben daar hun consequenties. De toegenomen aandacht voor de alledaagse werkelijkheid als werkterrein heeft onderzoekers inventiever en creatiever gemaakt. De onderzoeksmethoden, zowel kwalitatief als kwantitatief, die we onze studenten tegenwoordig aanleren, zijn veel diverser en opener dan waar ik zelf tijdens mijn studie mee te maken kreeg. We laten participanten in het onderzoek bijvoorbeeld foto's, films of muziek (rap!) maken om duidelijk te maken welke plekken belangrijk voor ze zijn en waarom. En we kunnen daar in het academische discours verslag van doen door bijvoorbeeld een documentaire te maken, in plaats van een standaard artikel. Onderzoek is weer creatief geworden en ik verwacht dat dit in de nabije toekomst nog veel sterker gaat worden.

We zijn geïnteresseerd geraakt in allerlei groepen in de alledaagse samenleving, niet meer omdat ze 'anders' of bijzonder zijn, maar juist omdat ze alledaags zijn: kinderen en jongeren, ouderen, gehandicapten, tot zelfs doden aan toe. Een berrmonument waarin een overledene 'levend' gehouden wordt, is een uitermate betekenisvolle plek en dus een logisch onderwerp van geografische reflectie. Helaas heeft de *cultural turn*, vooral in de Angelsaksische geografie, ook een negatief effect gehad. Af en toe lijken

FOTO: CHECKWEST.WORDPRESS.COM

academische geografen van gekkigheid niet meer te weten wat te doen. Talloos zijn inmiddels de voorbeelden van onderzoek die suggereren geworteld te zijn in de alledaagse werkelijkheid, maar dan wel gedefinieerd in complex jargon doorspekt met citaten van (Franse) filosofen. Ik beken eerlijk dat ik er vaak niets van begrijp, en ben eigenwijs genoeg om te denken dat als ik het echt niet begrijp, het waarschijnlijk ook niet over problemen uit de alledaagse werkelijkheid gaat, maar over de hobby van een *inward looking* culturele elite.

En dan zijn er de onderzoeken die wel over het dagelijks leven gaan, maar waar niet meer duidelijk is welk issue geanalyseerd wordt. Het voorbeeld dat ik in college altijd gebruik, is een artikel waarin de onderzoeker analyseert hoe zijn eigen kinderen interacteren met de Teletubbies op tv. Zeker een interessant issue, zoals iedereen met kleine kinderen weet, maar of een beschrijving van het gedrag van je eigen kinderen nog relevant onderzoek is?

Crowd-research

De term web 2.0 is ooit gelanceerd om de overgang te laten zien van een *top-down* internet, waarin de aanbieder van informatie de agenda beheert en controleert, naar een internet waarin allerlei participanten (uit de alledaagse werkelijkheid) gezamenlijk de informatie beheren, en dus niemand (of juist iedereen) de controle heeft. Een variant op Adam Smiths *invisible hand* zorgt voor de betrouwbaarheid en kwaliteit van bijvoorbeeld Wikipedia. En in academisch onderzoek is hetzelfde aan het gebeuren. Het is niet langer zo dat de onderzoeker de data verzamelt, en 'respondenten' informatie verschaffen aan de onderzoeker. Steeds vaker zijn de 'participanten' in het onderzoek de verzamelaars van de informatie en daarmee feitelijk de onderzoekers. Analoog aan de term *crowd-funding* zou je dit *crowd-research* kunnen noemen.

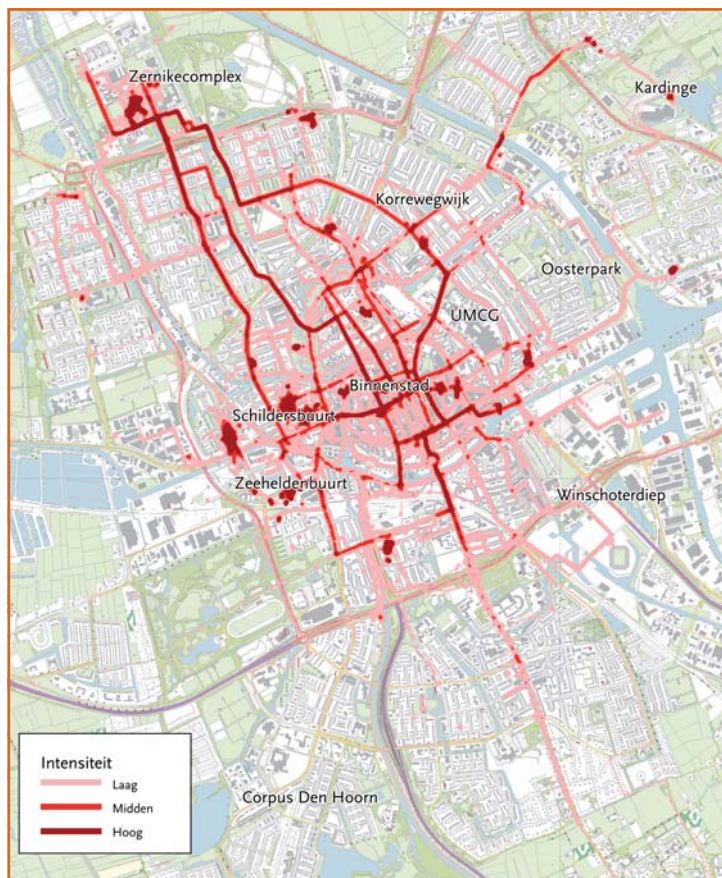
Dit soort onderzoek wordt beter mogelijk door technologische veranderingen. Vooral gps en mobiele telefoon maken het voor geografen steeds makkelijker data van individuen te verzamelen, en in grote aantallen. Een mooi voorbeeld is het onderzoek van het Drents Museum met plaatsbepaling van bezoekers binnen in het museum. Daarmee kunnen medewerkers zien waar bezoekers blijven staan en hoe lang. Welke schilderijen worden goed bekeken, welke worden overgeslagen? Gekoppeld aan de mogelijkheden van internet gaat het onderzoek van ruimtelijk gedrag van individuen een gouden toekomst tegemoet. Heel vaak heeft de dataverzameling namelijk al plaats gevonden: op internet zijn talloze databases beschikbaar waarin mensen informatie verschaffen over waar ze waren op een bepaald moment, wat ze daar deden, waarom en welke gevoelens ze daarbij hadden. Een goudmijn voor onderzoekers!

Leerlingen van de middelbare school zijn volledig gewend aan deze organisatie van infor-

matie en onderzoek. Vorig jaar schreef Maurits Foorthuis in het septembernummer van *Geografie* over zijn profielwerkstuk (over een reconstructie in GIS van de ontwikkeling van de Veenkoloniën). Dat werkstuk vertoont alle kenmerken van het geografisch onderzoek van de nabije toekomst: participatie van individuen rond een issue waar ze een grote betrokkenheid bij hebben, met creatief gebruik van allerlei technologische ontwikkelingen.

De eerste generatie onderzoekers die geografie 2.0 helemaal geïnternaliseerd heeft, zal in de komende tien jaar van zich laten horen, en dat gaat nog heel interessant worden! •

Peter Groote (1962) groeide op in de Veenkoloniën. Hij studeerde Sociale Geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen. In 1995 promoveerde hij in de Economie op een onderzoek naar *Kapitaalvorming in infrastructuur in Nederland, 1800-1914*. Een jaar na zijn promotie keerde hij terug naar de Sociale Geografie in Groningen als universitair docent in de basis-eenheid Culturele Geografie.

In 2010 brachten bachelorstudenten van de opleiding Sociale geografie en Planologie in Groningen het ruimtelijke gedrag van studenten in kaart met gps-apparatuur en een online kaartendagboek. Zie ook *Geografie* april 2010.